VILNIUS Šeštadienis, 1930 m. Vasario mėn. 15 d. IV metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS

Pirmyn!

№ 4 (60)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Bonifraterska 6—2.

EINA DU KARTU PER MĖNESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. **Atskiras numeris 20 sk.**

„Tautos vadų" bankrotas.

Lietuvos valstybės vežimėlis, „tautos vadų" beglobojamas, įklimpo į balą ir nei šen nei ten nebejuda. Tupčiojimas vietoje ir murdymasis kraujuotu Voldemaro šunkeliu yra charakteringa šiam momentui. St ka programos ir plano padengiama „patriotišku" ryksmu apie „tautos vadą" Vytautą Didįjį; kylantį krašte nepasitenkinimą ir nerimą malšinama pažadais apie būsimus Seimo ir prezidento „rinkimus". Italijoniškas fašizmas pasirodė Lietuvoje neįgyvendinamas, todel „tautos vadai" nuduoda patys nuo jo atsisakę ir sakosi laikysiąsis leitenantų konstitucijos. Smetoninių okupantų v ldžia išsišėrė, numetė savo „idejines" plunksnas ir persistato šiuo metu kraštui kaipo plika, nežymios mažumos diktatūra. Net patys diktatoriai nebeieško savo diktatūrai pateisinimo. Visiems para itams, iždo vagims, karjeristams, partijų perėjūnams ir vis ems diktatūros dalyviams diktatūra pasidarė sau tikslas. Kiekvie as „tautos vadas" gyvena mintimi, kad jo ir jo sėbrų asmeniniai interesai tai ir yra Lietuvos valstybės ir tautos interesai.

O tuo tarpu kraštas pergyvena sunkų laiką. Krašto ūkis ne kyla, bet, geriausiame, atsitikime, skursta vietoje. Darbininkų būklė, del politinių sąlygų ir didėjančio nedarbo, yra skurdi. Valstiečiai, ypatingai Šiaurės Lietuvoj, paskendę skolose nepajėgia išsimokėti ir vargsta. Pernai sudarytoji su vokiečiais prekybos sutartis pasirodė esanti Lietuvai nenaudinga, Aukšti Vokietijos muitai žemės produktams padarė eksportą į Vokietiją veik neįmanomu. o tuo tarpu vokiečių firmos, pašalinus lenkų konkurenciją, pradeda jaustis Lietuvos rinkos šeimininkais. Kitų rinkų žemės ūkio produktams „tautos vadai" ne tik nesurado, bet, pasitikėdama Vokietijos-Lietuvos prekybos sutartimi, ir neieškojo. Daugiausia del Vokietijos muitų pakėlimo nukenčia Klaipėdos kraštas, kaipo daugiausia gyvulių parduodantis. Klaipėdos uostas nyksta, o Klaipėdos medžio pramonė bėga į Prūsus per Nemuną.

Lietuvos žemės ūkį slėgia ne tiktai žemos kaimo produktų kainos ir stoka rinkų, bet lygiai sunkia našta gula ant kaimo ir aukšti „tautos vadų" įvestieji muitai, kas pabrangina pramonės dirbinius. Valstietis savo produktus parduoda pigiai, o pats turguje ką pi kdamas už viską turi brangiai permokėti. „Tautos vadų" skelbiamoji „ūkininkų gerovė" tikre ybėje pasirodo tiktai apgaulingas burbulas.

Smetoniniai fašistai giriasi turį ižde perteklių net 40 milijonų litų Bet „tautos vadai" užtyli, kaip tie pertekliai susidarė. Pertekliai būtų geros ūkio būklės rodikliu tik tuo atveju, jei jie susidarytų nekeliant mokesnių ir muitų ir būtų pasėka padidėjusių apyvartų ir ūkio pelningumo. Dabar gi smetoniniai parazitai pakėlė sauvališkai mokesnius, muitus, akcyzes ir rinkliavas, ir giriasi turį perteklių. Tokie pertekliai reiškia, kad mokesnių mokėtojai mažiau patys suvalgė, blogiau rėdėsi ir daugiau valstybės iždan sumokėjo. Panašiai yra ir su skelbiamuoju pinigų ištekliumi. Anot fašistų kiekvienas kreditingas klientas dabar galįs lengvai gauti banke paskolą Tik visa nelaimė, kad kreditingų klientų nėra, ir tas kaip tik ir rodo visą mūsų mizeriją.

Su jokiais nuopelnais „tautos vadai" negali pasirodyti kraštui. Nė vienas luomas — išskyrus parazitinius dvarininkus ir iš aukštų

muitų mintančius pramoninkus — iš „tautos vadų“ nesusilaukė jokių geradėjiščių ir neturi už ką okupantams būti dėkingas. Berods, dvarininkai už 160 000 ha žemės, atimtos valstiečiams ir atiduotos porai tūkstančių bajorų, gali būti „tautos vadams“ dėkingi. Bet ar tie 15 tūkstančių bežemių, kurie tų 160.000 ha žemės negavo, taip pat gali būti Smetonai ir jo valdžiai dėkingi? Poras desėtkų Lietuvos pramoninkų už aukštus muitus gali „tautos vadams“ dėkavoti, bet valstiečiai ir darbininkai, mokėdami už pramonės dirbinius perdėtai aukštas kainas, ar jie taip pat turi okupantų rėžimą garbinti. Parazitai ir plytlaižiai Smetonos valdžią gali girti, bet visas kraštas, valstiečiai, darbininkai, valdininkai, jie neturi ko džiaugtis ir neturi už ką „naująją erą“ garbinti. Iš „tautos vadų“ niekas nieko nebelaukia ir jie patys liaudies nuraminimui tik „rinkimus“ bežada.

Taip nusigyvenę ir kraštą nujodę „tautos vadai“, kruvini Lietuvos okupantai, laikosi tiktai inercija Kai jų nieks nevaro, tai jie ir laikosi, „gelbsti“ dar Lietuvą. Bet viduje toks rėžimas jau yra supuvęs, kirmelių pagraužtas. Jis įrodė savo netinkamumą, įkasijo ir kantriausius ir ankščiau ar vėliau turi griūti. Fašistinės okupacijos pašalinimas pareina dabar tiktai nuo demokratinių liaudies pajėgų susibūrimo ir aktingumo. Klysta, kas mano, kad fašistai patys per „rinkimus“ sau galą padarys. To nebus. Ne „rinkimai“, bet liaudies aktingas pasisakymas ir, reikalui esant, išstojimas, supuvusį fašistų rėžimą gali pašalinti. Socialistų uždavinys šiuo metu darosi ypatingai aksakingas. Reikia subrusti ir visas jėgas įtempti pasiekimui šiandien galimo ir būtinai reikalingo tikslo — demokratiškai tvarkomos Lietuvos.

A. B.

„Vytauto metų“ Vasario 16.

Po pernykščių metų pertraukos, „nuosaikieji“ fašistai vėl atgaivino Vasario 16 minėjimą ir žada „švęsti“. Tai bus jau dvyliktos sukaktuvės nuo paskelbimo Lietuvos nepriklausoma valstybe. Bet kas kart toji šventė vis menkėja savo turiniu ir bepalieka vien oficialės šventės forma.

Socialistams ir iš viso darbininkų klasie nepriklausoma tautinė valstybė ant tiek yra brangi, ant kiek ji duoda galimumo susidaryti geresnes ekonominio gyvenimo sąlygas, leidžia laisvai kultūrėti, ugdyti savo jėgas, ruoštis stoti būsimo gyvenimo priešakin. Bet jei savo valstybėje nėra laisvės, nėra duonos, jei valstybė gula sunkia našta ant plačiųjų gyventojų sluoksnių, jei „savųjų“ parazitų išnaudojama liaudis vis biednėja, vis labyn skursta, tai tokios nepriklausomybės liaudis pradeda nebebranginti, nes liaudies akyse tokia nepriklausomybe nustoja vertės. Pasiklausykime po Lietuvos kaimus, mes ten rasime daug žmonių pasiilgusių... caro laikų! Ir tai tokių žmonių, kurie aktingai kovojo už savo valstybės nepriklausomybę. Liūdnas, bet tai neginčyjamas faktas. Nemažiau riškus faktas ir tas, kad tik per vienus pastaruosius metus iš Lietuvos emigravo į Pietų Ameriką, Kanada, Afriką ir kitus kraštus virš 20 tūkstančių žmonių. Tas milžiniškas skaičius emigravusių be abejonės būtų dar dvigubai, o gal ir trigubai didesnis, jei nebūtų emigracijos suvaržymų, jei galėtų kiekvienas išvažiuoti, kuris tik nori. Tačiau šis faktas mus anaiptoli nedžiūgina, nes emigruoja daugiausia susipratęs, stipresnis darbininkų klasės elementas, nepakenčiąs tautiškųjų okupantų režimo ir tuo pačiu nusilpnina krašte darbininkų klasės jėgas.

Tautininkai fašistai, įsivaizdinę, kad jie iš aukštybių atsiųsti Lietuvos žmones valdyti, nepagydomai susirgę „tautos vadų“ manija, be paliovos šūkauja, kad, girdi, „mes esame laisvi, nepriklausomi, kad mūsų tauta galės augti ir stiprėti, jei jos nariai susiklausys, tarnaus visumai ir tai visumai aukuos viską iki gyvybės imtinai“. Bet Lietuvos darbininkas ir valstietis klausia: vardan ko jis privalo aukuoti viską iki gybybės imtinai? Ar tai tam, kad jį slėgia sunki netiesioginių mokesnių ir įvairių rinkliavų našta? Ar tam, kad jis yra biauriausiai išnaudojamas „savųjų“? Ar tam, kad sauja viską užgrobusių parazitų naudojasi laisve ir gyvenimo gerove? Liaudis, kuri visą valstybinės naštos sunkumą neša ant savo pečių, neturi teisės savo valstybės reikaluose, savo krašto tvarkyme, tarti žodžio. Jos vardu kalba ir daro nežinia iš kur atsiradę visokie prasivogę „tautos vadai“! Juk darbininkui iš jo iškovotos nepriklausomybės, šiandien tik tiek ir beliko, kad jis „laisvoj“ Lietuvoj gali laisvai badu mirti!

Savaime suprantama, kad šiandien visokie tautininkų parazitų „patriotiški“ šūkavimai, liaudies akyse nieko neverti. Kas šaukiamas neša aukuoti savo gyvybę, tas privalo žinoti už ką ir vardan ko.

Trejus metus tupčioję ant vietos mūsų tautiškieji okupantai tik ir žinojo liaudį smaugti, o beieškodami kelių į „didingą ateitį“ taip nusigyveno, kad jau ir eiti nebėra kur. Taip visuomet esti, kad žmonės nepajėgūs eiti draug su gyvenimo progresu, gyvendami be ateities, be rytojaus, ima tūnoti romantikoj, patys minta ir kitus nori maitinti supuvusia praeitimi, ieško ten „didivyrių“ pavyzdžių, kaip dar geriau sugalvojus kraštą smaugti. Ir štai vietoj „didingos ateities“ mūsų „tautos vadai“ šoko kasti iš supuvusių grabų pavyzdingus „vadus“. Šiuo kartu atkasė Vytautą, suorganizavo visuose miesteliuose „komitetus“, paskyrė to didvyrio“ minėjimui ištisus 1930 metus ir padarę „Vytauto metų“ pradžią Vasario 16, ėmė ant visų kryžkelių šaukti „atgimti Vytauto dvasią“. Kam tas Vytauto maskaradas yra reikalingas, mūsų jau buvo kalbėta. Vyriausis gi „tautos vadų“ tikslas — nukreipti liaudies akis nuo gyvųjų krašto reikalų, mulkinti žmones pasakomis apie „didvyrius“ ir dar nors vienus metus pratęsti savo pragaištingą Lietuvai šeimininkavimą.

Prie progos tektų porą žodžių pasakyti ir apie patį „didvyrį“, kurio dvasią šaukia „atgimti“, iš kurio mūsų suskiai žada mokintis ir jį sekti. Tas „sekimas“ žinoma eis Lietuvos liaudies sąskaiton ir ant jos nugaros.

Neminint jau fakto, kad tas suktas „tautos vadas“ žemaičius net du kartu buvo pardavęs kryžiuočiams, po Horodlo unijos „didvyris“ Vytautas privežė į Žemaitiją katalikatalikiškų bajorų, atidavė jiems derlingiausius žemės plotus ir žemaičius pavedė visiškon bajorų vergijon. O kuomet žemaičiai nebepakeldami ponų jungo, 1418 metais, prieš bajorus sukilo, tikslu atėjūnų atsikratyti, tas pats Vytautas „ugnimi ir kardu“ sukėillių judėjima užsmaugė. Vien tik sukilimo vadų paimtų nelaisvėn buvo virš 60 sukapota ir ant laužo sudeginta, o Žemaitijos laukai liko nukloti sukilėlių kūnais.

Iš čia privesto istorinio pavyzdžio matyt, kad ne be reikalo mūsų „tautos vadai“ atkasė Vytautą, žada jį sekti ir šaukia atgimti Vytauto dvasią. Tik nežinia, kiek ilgai Lietuvos žmonės duosis jodomi.

Lietuvos liaudžiai po supuvusius grabus nėra ko ieškoti. Tegul tatai daro „tautos vadai“ duobkasiai, jei tas jiems patinka. Bet kasdami supusius „didvyrius“, jie kartu kasa duobę ir pačiai Lietuvos kaipo Valstybės nepriklausomybei. Lietuvos liaudžiai reikia dėti pastangos, kad Lietuva, atpirkta liaudies kraujų, nustotų buvusi savastis saujos parazitų. Jei jau kartą turime tautinę valstybę, tai reikia taip susitvarkyti, kad valstybė nebūtų vieniems pasipelnymo šaltinis, o kitiems, milžiniškai daugumai, sunki, nepakeliama našta.

Taigi ir prisiminę šias dvyliktąsias sukaktuvės, privalom turėt galvoj, kad Lietuva tai nėra tautininkų partijos kromelis. Nepriklausomybe privalo naudotis visa tauta, ypač darbo žmonės, kurie tai nepriklausomybei daugiausia aukų yra sudėję.

Diktatūros braška.

Dar viena diktatūra subraškėjo — Ispanijos diktatorius, generolas Primo de Rivera, „pasitraukė“. Per šešius metus karingas generolas „gelbėjo“ savo tėvynę, „naikino partijas“, smaugė kraštą, persekiojo demokratijos šalininkus ir, priėjęs liepto galą, pats nuvirto. Triukšmingos republikoniškos demonstracijos, viso krašto keiksmai palydi ispanų „tautos vadą“ kruviną budelį.

1923 metais rudenį Ispanijos karalius pavedė generolui Primo de Riverai sudaryti valdžią ir nuo to laiko narsusis generolas diktatoriavo: Parlamentas buvo išvaikytas, spauda suvaržyta, politinis krašto gyvenimas užsmaugtas. Diktatorius žadėjo ispanų tautą padaryti laimingą, žadėjo apvalyti politinę atmosferą, sutvarkyti krašto ūkį, baigti karą su Marokos sukilėliais. Visi pažadai paliko pažadais. Šiandien, diktatūros nuvargintas ispanų ūkis pergyvena sunkų krizį: miestuose nedarbas ir brangenybė, valiuta nusmukusi iki pusės savo verčios, valstybės skolos padidėjo 23 milijardais pezetų, biudžetas suvedamas su milžinišku deficitu. Politinė atmosfera ne tik ne „pasveikėjo“, bet priešingai, krašte prasideda revoliucinis judėjimas, kurs gresia nušluoti ir patį „vyriausią vairininką“ — karalių. Diktatorius pasitraukia, o karalius dreba už savo sostą ir net žada sukviesti parlamentą, grąžinti spaudos laisvę. Amnestija, kuri apims visus politinius „prasikaltėlius“ ir politinius emigrantus, jau rengiama. Bet ar tos nuolaidos išgelbės karališką sostą, sunku dabar pasakyti. Karalius 1923 m. pats buvo diktatūros šalininkas, o dabar, kai diktatūra nusigyveno, pats vėl nuo jos kratosi. Pasakoja, kad 1923 m. karalius, norėdamas pridengti savo „klaidą“, kuri kainavo tūkstančių kareivių gyvybę, ir šaukęsis diktatoriaus pagelbos. Dalykas tame, kad karalius kare su Maroko užsigeidė nusipelnyti didvyrio vainiką ir mažai parengtai kariuomenei davė slaptą įsakymą pulti marokiečius. Puolimas sugniužo, ispanai turėjo trauktis su didžiuliais nuostoliais ir gėda. Parlamentas paskyrė komisiją šitam nepasisekimui ištirti. Komisijoj paaiškėjo karaliaus rolė šitame pralaimėjime ir todel, norėdamas paslėpti savo atsakomybę, karalius pavedė Primo de Riverai išvaikyti parlamentą. Sako, kad pirmas Primo de Riveros žygis valdžioje buvęs sunaikinimas parlamento komisijos protokolų. Dabar karalius kratosi diktatoriaus ir tikisi nuolaidomis išgelbėti savo svyruojantį sostą.

Iš visų savo pažadų diktatorius tik vieną tesėjo — pabaigė karą su Maroko. Bet pabaigė ne vienas, o tik dėka prancūzų pagelbai 1926 m. Nei garbės nei pelno tas karo pabaigimas ispanams neatnešė ir diktatorius neturi kuo girtis. Dabar, kai diktatorius nuvirto, aiškėja, kad Primo de Rivera pats netikėjo į savo ilgą viešpatavimą ir gautą „tautos dovaną“ 4 milijonus pezetų atsargiai padėjo į užsienių bankus. „Tautos dovana“ tai reiškia milžiniškas kyšis, kurį diktatorius paėmė iš pramonininkų už įvedimą labai aukštų muitų. Aukšti muitai reiškia didelius pelnus pramonininkams ir brangenybę paprastiems piliečiams. Už tokį pasitarnavimą pramonininkai ir suteikė Primo de Riverai „tautos dovaną“.

Diktatūra reiškia sauvalę, valdymą be kontrolės,

o valdydami be kontrolės „tautos vadai“ gali krašto reikalus vesti sulig savo norų ir interesų. Ir Ispanijoj diktatūra atstovavo buržuazijos interesus, buržuazijos interesuose buvo pakelti muitai, dėstomi mokesčiai ir vedamas šalies ūkis. Liaudis buvo apkrauta mokesniais, pavergta ir beteisė. Bet Ispanijos diktatorius ir buržuazijos nepajėgė patenkinti. Valstybės finansai, diktatoriui šeimininkaujant, tiek suiro, jog ir turtingieji sluoksniai pradėjo diktatūros šeimininkavimu bodėtis. Prie to prisidėjo dar bruzdėjimas kariuomenėj, kurioje vienaip vien kildavo sąmokslai prieš Primo de Riverą. Visuotinas nepasitenkinimas krašte ir nusuko Ispanijos diktatoriui sprandą.

Bet negalima perdėti Primo de Rivero atsistatydimo reikšmės. Kaip Lietuvoj, nuvirtus Voldemarui, valdžia paliko smurtininkų rankose, taip ir Ispanijoj tebevaldo generolai ir karaliaus samdiniai. Diktatūra, nors palaužta, bet dar laikosi. Valdantieji dalinėmis nuolaidomis tikisi dar išlaikyti valdžią savo rankose. Ar pavyks ispanų liaudžiai nušluoti siurbėles nuo savo sprando parodys ateitis. Dabar tik tenka štai kas pastebėti.

Diktatūros paprastai įsigali tose šalyse, kur liaudis yra tamsi, atsilikusi, o demokratijos pajėgos silpnos, neveiklios ir be pasiryžimo. Europa šiandien dalijasi į dvi dalis — į kultūringas demokratiškas Vakarų valstybes ir į atsilikusias Rytų ir Pietų diktatūros šalis. Ispanija yra viena iš tokių atsilikusių šalių. Klerikalizmo apsėsta ispanų liaudis yra pasyvi, prietaringa, atsilikusi. Ispanų valstietis tiki kunigui, yra tamsus, nuskuręs. Toliau savo parapijos jis nemato ir platesniais klausimais sau galvos nekvaršina. Ispanijos darbininkai taip pat yra neorganizuoti, biauriai išnaudojami ir mažai aktingi. Socialistinis judėjimas Ispanijoj yra silpnas, profesinis judėjimas taip pat mažai išvystytas ir, be to, profesinėse Ispanijos sąjungose vyrauja sindikalistai, kurie iki šios nepajėgė darbininkų judėjimui priduoti to svarumo, kokį jis turi kitose pramoningose šalyse.

Todel ir diktatūra Ispanijoj lengvai įsigalėjo ir liaudyje pasikeitimas valdžioje nepadarė didesnio įspūdžio. Ir pirm diktatūros Ispanijoj viešpatavo įvairios buržuazinės klikos, įvairūs generolai. Parlamento dauguma visada buvo reakcinga, liaudžiai priešinga. Kai valdžią pagrobė Primo de Rivera, platieji gyventojų sluoksniai į tai žiūrėjo kaipo į eilinį ponų persigrupavimą. Bet žiauri ir savanaudiška diktatūra išjudino ir pasivią liaudį. Kelių metų neatsakomingas diktatoriaus šeimininkavimas prikišamai įrodė, kad liaudžiai negali būti vis vien kas krašte šeimininkauja. Nedarbas ir brangenybė verčia ir daugiausiai atsilikusį valstietį ir darbininką susirūpinti savo reikalais ir pažiūrėti į valdžios viršūnes, kas ten darosi. Paskutinių dienų demonstracijos, kur socialistiniai darbininkai bendrai su studentais demonstravo už respubliką, rodo, kad ir ispanų liaudis bunda ir pradeda aktingai už savo teises ir savo reikalus kovoti.

Mums, Lietuvos demokratams, įvykiai Ispanijoj priduoda ūpo tęsti mūsų išsilaisvinimo kovą prieš okupantišką „tautos vadų“ šeimininkavimą. Nugriuvimas Primo de Riveros rodo tą kryptį, kuria eina Europos kelias — ne į diktatūras ir vergiją, bet į demokratiją ir laisvę. *J. S.*

Darbo Federacija „opozicijoj“.

Po fašistinio perversmo visi „krikščionys“, kartu su tautininkais, džiaugėsi „naująja era“, o ypatingai džiūgavo nusibankrutijusi „darbo federacija“. Krikščionys tikėjosi tautininkus greit praryti ir grąžinti Lietuvon tuos laimingus laikus, kada dievobaimingas šeškomas Lietuvą valdė ir licitavo. Bet pasirodė, kad krikščionys per anksti džiaugėsi. Tautininkai, pasirėmę karininkais, pasiėmė sau visus valdžios malonumus, palikdami krikščionis benorinčius. Susikivirčiję su tautininkais, krikščionys perėjo opozicijon ir iki šiai dienai nesugeba tautininkų nuo valdžios lovio pavaryti.

Darbo federacija dėjo dideles viltis į gruodžio perversmą. Federacijos vadai tikėjosi po Voldemaro sparnu susišildyti, iždo pinigais maitintis ir diktatūrai padedant vėl įsistiprinti. Kada krikščionys perėjo opozicijon darbo federacija pasiliko ir toliau su diktatūra susirišusi. Tai buvo pirmas federacijos gyvenime atsitikimas, kada Ambrozaitis nepaklausė Krupavičiaus ir pradėjo „savistoviai“ politikuoti. Bet Voldemaras ne tik Krupavičių, bet ir Ambrozaitį apgavo. Vietoje žadėtų iždo subsidijų Voldemaras, pasijutęs užtenkamai stipras, spyrė Ambrozaičiui, Milčiui ir kitiems pasturgalin ir šie ponai staiga atsidūrė „opozicijoj“. Ne savo valia, bet Voldemaro priversti federantai išėjo iš valdžios ir dabar nuduoda didelius opozicionierius.

1926 m. federacijai buvo labai nelaimingi. Tų metų Seimo rinkimuose federacija gavo mirtiną smūgį. Lietuvos darbininkų klasė tinkamai įvertino federacijos išdavikiškumą, jos veidmainiškumą ir per Seimo rinkimus parodė federantams nugarą. Po Seimo rinkimų federacija galutinai suiro — skyriai pradėjo likviduotis, „įtaka“ gelžkeliečių tarpe išgaravo, nariai pradėjo pereidinėti į klasines socialistines sąjungas ir, jei ne fašistinis perversmas, federacija šiandien jau būtų kojas pastačiusė. Akyvaizdoje visiško bankroto federacijos vadai (nes masių nebebuvo) puolėsi į diktatūros glėbį ir su dūšia ir kūnu parsidavė Voldemarui. Diktatūrai siaučiant federantai tikėjosi gauti darbininkų „organizavimo“ monopolį ir su iždo pagelba manė galėsią suorganizuoti fašistiškas darbininkų sąjungas. Tais laikais federantų vadai į padanges kėlė Italijos fašizmą ir lankydamies pas Voldemarą maldavo iš jo subsidijų savo „organizacijoms“. Bet Voldemaras su savo užsispyrimu federantų vadus atstūmė. Jis norėjo vienas valdyti ir visai nebuvo linkęs iš federantų gamintis sau juodmarškinių bandas. Užuot rėmęs federaciją, Voldemaras sukūrė visiškai sau ištikimą ir paklusnų „geležinį vilką“, o federantams parodė duris. Del to federacija buvo priversta išeiti iš valdžios, o Ambrozaitis su Joču net buvo nuvažiavę į Vilnius pasimokyti, kaip liežuvį už dantų laikyti. Išvaryti iš valdžios federantai vėl susiartino su krikščionimis demokratais ir dabar, bendrai su Ūkininkų S-ga ir kademų partija, stovi „opozicijoj“ tautininkų valdžiai.

Darbo federacija Lietuvoje rėmėsė tamsiausiais ir mažiausiai susipratusiais darbininkų elementais. Demagogiškais pažadais ir bažnyčios palaikomi federacijos vadai savo laiku daug Lietuvos darbininkų buvo sutraukę į savo organizacijas. Bet kylant masių susipratimui federacija nyko ir jokios galybės jos neišgelbės, ji turės išnykti. Spiesdami savo organizacijoje tamsiausią elementą federacijos vadai faktiškai buvo nuo savo narių valios nepriklausomi. Vadai su organizacija darė ką norėjo, o federantiška masė buvo pasyvi ir tenkinosi ponų vadų žadamomis gerybėmis. Tik visišku federantiškų masių pasyvumu, galima išaiškinti vadų mėtimąsi, visišką stoką pas juos bet kokios politinės linijos. 1919 m. federacija skelbė tik ne bolševikišką programą, vėliau įsivėlė į šeškomą ir begėdiškai darbininkų reikalais prekiavo. Po gruodžio perversmo federantų vadai padėjo Voldemarui naikinti darbininkų apsaugos įstatymus, padėjo griauti žemės reformą padėjo skausti ir persekioti darbininkus. Dabar, atsidūrę opozicijoj, federantų vadai vėl pradeda savo seną demagogiją ir vėl tikisi surasti mūsų krašte tamsuolių, kurie į Ambrozaičių, Jočių ir t. panašių „vadų“ krokodilių ašaras įtikės. Krikščionių laikais fe-

derantų masę sudarė tamsūs, užguiti, dar vergijos lie kanų neatsikratę darbininkai ir biednieji valstiečiai, o vadai ir unteroficieriai buvo nuo valdžios priklausomi činauninkai ir plytlaižiai, kurie už tarnystes, už karjerą, už žemę iš dvaro, už klebono rekomendaciją dirbo federacijos naudai. Jei Voldemaras būtų sukūręs „darbininkų vienybę“ visi tie federantų „veikėjai“ būtų nuėję tarnauti fašistams. Bet Voldemaras jais nepasinaudojo, o dabar jau ir vėlu. Fašistų markė dabar krenta ir gudresnieji karjeristai jau dairosi kur bėgti. Dabar net kalbama apie Seimo rinkimus, todel federacija pradeda mobilizuoti savo „veikėjus“, pradeda iš naujo demagogiją apie žemės reformą, darbininkų apsaugos įstatymus ir net „demokratiją“. Šeškomo agentai ir nuolankūs Voldemaro pastumdėliai pradeda kalbėti apie demokratiją! Ar bereikia didesnio akiplėšiškumo ir begėdiškumo?

„Rytas“ 27 nr. praneša, kad vasario 2 d. Kaune įvykęs federacijos suvažiavimas, kuriame dalyvave 119 skyrių atstovai (?!) ir 197 svečiai. Voldemaro pastumdėlis Ambrozaitis kritikavo fašistišką valdžią už žemės reformą, už socialės apsaugos įstatymus ir t. t. Anot Ambrozaičio Voldemaras atidavęs Lietuvą vokiečių išnaudojimui. Kartu Voldemaras pataikavęs bolševikų Rusijai ir Lenkijai. Jei tikėti Ambrozaičiui, tai Voldemaras buvo vokiečių, bolševikų ir lenkų agentas! Ambrozaitis peikė diktatūras ir pasisakė už parlamentarizmą. Panašiai demagogiškai kalbėjo ir kiti vadai, o nė vienas neužsiminė apie tuos laikus, kada federacija bendrai su Voldemaru kraštą smaugė ir diktatūras gynė. „Rytas“ rašo, kad kalbėjo „seimo nariai, inteligentai ir paprasti darbininkai“ Visi kalbėtojai pritarė „griežtai opozicijai prieš vyriausybę; **Jie reikalavo teisėto seimo rinkimų, darbininkų buvio pagerinimo ir laisvės“.** Su tokiais reikalavimais federacija rengiasi prie seimo rinkimų, rengiasi vėl mulkinti tamsesnius darbininkus. Bet didelio pasisekimo federacija nebesulauks. Lietuvos darbininkai jau 1926 m. parodė savo pažiūras į federaciją, o diktatūros laikas dar daugiau įtikino kiekvieną darbininką, kad „darbo federacija“ yra mūsų klasinių priešų išgalvota darbininkų eilėms skaldyti, kad tuo būdu lengviau būtų darbo klasę pavergti ir išnaudoti. Kovodami prieš diktatūrą turime griežčiausiai kovoti ir prieš federaciją, nes Voldemaras ir Ambrozaitis tai yra lygus paukščiai, abiejų rankos darbininkų krauju suteptos.

J. K.

Tautininkai kapituliuoja prieš kademus.

Skaitant fašistų spaudą galima manyti, kad tautininkai ir iš tiesų „nebijo“ krikščioniškų rėksnių. Bet taip tik atrodo. Gyvenimas rodo ką kitą. Paimkime kad ir Rokiškio Ū. S-gos bylą, kur į kaltinamųjų suolą atsisėdo ne paiaidi žmonės ir ne eiliniai žulikai, bet pralotai ir aktingi krikščionių agitatoriai. Bent kiek bešališkas teismas turėjo tuos „katalikiškus“ žulikus pavyzdingai nubausti, nes nėra šlykštesnio apgaviko per tą, kurs operuoja „tevynės meile“, bažnyčios autoritetu ir koperatiškais obalsiais. Teismas gi pasirodė ir čia buvęs politinis. Vienas ir vyriausių kaltininkų pralotas Labanauskas gavo tris mėnesius kalėjimo ir tuos tiktai sąlyginiai. Jei dievobaimingas pralotas per dvejus metus nesiteiks nieko su žiruotais vekseliais apgauti, tai jam ir iš viso nereikės kalėjime tupėti. Panašiai ir kiti dievobaimingi kaltininkai atsipirko su labai mažomis bausmėmis. Kiekvienas protingas žmogus turėtų dyvytis šitokiu teismo „geraširdiškumu“, bet žinant, kad dabartinis teismas yra okupantų aklas įrankis, geraširdiškumo priežasties reikia ieškoti ne teisme ir jo sąstate, bet švogerių valdžios politikoje Tautininkai, nors nuduoda narsuolius, bet santykiuose su kleru ir dievobaimingais katalikų rėksniais, visu frontu kapituliuoja. Tuo pat metu, kai Rokišky Ū. S-gos „veikėjai“ aiškinosi teismui savo žulikystes su žiruotais ir nežiuotais vekseliais, Ū. S-gos suvažiuvimas nepabijojo atakuoti švogerių valdžią už jos tariamą neprielankumą katalikų bažnyčiai. Dar aiškiau katalikai pasisakė per D. Federacijos suvažiavimą, kur „miškų koncesijų“ didvyriai ir aiškūs iždo plėšikai iš kaltinamųjų pasidarė kaltintojais ir nepasi-

„TREČIAS FRONTAS“.

Tokiu pavadinimu, š. m. Sausio mėnesį pasirodė Kaune **„rašytojų aktivistų kolektyvo literatūros gazeta Nr. 1“.** Jeigu apie tą gazietą rašome tai tik todel, kad atžymėjus **naują atžalą,** pasireiškusią dadartiniu „tautiškos eros“ metu mūsų krašto nualintame, prislėgtame ir biedname kultūriškame gyvenime. To reiškinio visiškai neįžiūrėjo „Trečiame fronte“ mūsų krašto miešččioniškoji spauda. Ir visai nenuostabu, tuo labiau, kad ta spauda tiek sumizernėjo ir sumenkėjo paskutiniais **„tautiškos eros“** metais, jog ji apart taškimosi tautiškoje baloje nieko daugiau nesugeba ir nemato. Nepastebėjo ji ir rašytojų aktivistų kolektyvo, kuris pilnas energijos per savo literatūros gazietą „Trečias frontas“ pareiškė jog pasiryžo **„gyventi“ ir „pralaužti merdėjimo plutą“.** Savaime suprantama, kad tą merdėjimo plutą, kuri laiko šlykščiausiai prislėgusi visą viešąjį Lietuvos gyvenimą ir ačiū kuriai, vieno to kolektyvo narių žodžiais tariant pasidarė tokie laikai, kuriuose yra:

„KALĖJIMAS TAUTAI—LAISVĖ VAGIMS“.

Pasiryžęs aktivistų kolektyvas prie tų pasiutiškų sąlygų **gyventi** toliau pareiškia:

„Mūsų kriterijus, mūsų estetika, mūsų siekimai, mūsų taktika:
sveikas, gyvas, jaunas, kovojantis lietuviškas bernas, kuris pūslėtom rankom, barbariška, bet gražia, maištingai galinga siela, pilnas sveikos gyvybės, darbo energijos, tikro žmoniškumo meilės ir kolektyvo jausmų — eina apsimovęs savo darbo klumpėm užkariauti savosios žemės, teisės ir laisvės“.

Visai teisingai toliau, vedamajam, aktivistų kolektyvas pažymi, kad:

„Tokių bernų tūkstančiai šiandien rausia dirvonus ir miestuose dėlioja plytą prie plytos: — jie stato naująją Lietuvą (?) jie užguiti gyvena ir jaučia, jie pilni **ilgesio sukurti gyvą ir žmonišką gyvenimą“.**

Taip, tūkstančiai ir šimtai tūkstančių jaunų bernų ir mergų pilni ilgesio ir pasiryžimo sukurti gyvą ir žmonišką gyvenimą. Bet klysta aktivistų kolektyvas, kuomet jis sako, kad tie tūkstančiai jau šiandien stato, **„naująją Lietuvą“** ir kuomet jis sakosi, kad eina ne **„griauti bet statyti.** Klysta ir štai kodel. Prie dabartinių „tautiškos eros“ sąlygų įmanoma tik **kalėjimų statyba** O jeigu norima kurti ir statyti gyvą ir žmonišką gyvenimą tai visų pirma reikalinga sukurti tam atatinkamas sąlygas t. y. **užkariauti savo žemę, teises ir laisvę** iš tų, kurie tuos tūkstančius apiplėšė atimdami iš jų ir žemę ir teises ir laisvę. Nes kūryba ir statyba tikrąja tų žodžių reikšme, tik prie tokių sąlygų įmanoma ir galima. Šiandien gi kalbėti apie „naujosios Lietuvos“ statymą yra daugiau negu vaikiška.

varžė savo buvusius sėbrus tautininkus griežčiausiai pulti. Iš tų „katalikiškų" puolimų matome, kad krikščionys jaučiasi stiprūs ir jokiomis Petrulių, Labanauskų ir t. p. žulikų bylomis nemano varžytis. Iš kitos pusės švogerių klika palengva kapituliuoja ir nebetoli jau tas laikas, kada Smetona džiaugsis, jei „krikščionys" nespirs jam į pasturgalį.

Palyginus tautiškojo „teismo" geraširdiškumą link „krikščioniškųjų" žulikų, vekselių didvyrių, iždo vagių ir panašių padarų su to pat teismo žiaurumu link darbininkų, nenoromis įsitikinsime, kad mūsų tautiškas teismas, nukreiptas prieš darbo liaudį. Sukčiuose iš kademų brolijos teismas mato savo „paklydusius" brolius ir juos broliškai traktuoja; į darbininką ir valstietį, kovojančius už savo politines teisės, teismas žiūri kaipo į pykčiausius savo priešus ir atatinkamai juos „teisia".

Nepriklausomo teismo Lietuvoje nėra. Teismo sprendimai prie okupantų valdžios yra valdžios padiktuoti sprendimai. Iš tų sprendimų matome, kad švogerių valdžia kas kart artinasi prie kademų ir ieško su jais susitarimo. Susitarimas tarp tautininkų ir krikščionių dabar pareina daugiau nuo kademų negu nuo tautininkų. Krikščionys jau imasi tautininkams diktuoti sąlygas ir nėra abejonės, kad tautininkai, netekę paramos karininkuose ir neturėdami pamato visuomenėj, turės krikščionių sąlygas priimti ir jiems nusilenkti.

K. J.

Niekšiškas pasielgimas su politiniu emigrantu.

Kaip Misiulį padarė kriminalistu.

Latvijos Socialdemokratų Darbininkų Partijos Centro organas „Socialdemokrats" iš 31-I š. m. rašo:

„Praejusiame Seimo posėdy socialdemokratų kalbėtojas d. Ceelens kategoriškai konstatavo, kad **sulig esančios tarp Latvijos ir Lietuvos nusikaltėlių išdavimo konvencijos Latvijos vyriausybė turėjo ne tik teisę, bet ir pareigą Misiulį neišduoti fašistų teismui.** Tą aiškiai nurodo ši konvencija. Vienok kaip gi tai galėjo atsitikti, kad Latvijos vyriausybė vis tik surado kokį nors formalų pagrindą (nors bent sau) Misiulio išdavimui? Bet čia pasirodo štai kas: Lietuvos vyriausybė pareikalavo pirmą kartą išduoti Misiulį kaipo **politinį nusikaltėlį.** Šį pirmajį reikalavimą, Latvijos užsienio reikalų ministerija atmetusi, nes negalėjusi pasielgti aiškiai prieš įstatymą. Tuomet esąs buvęs gautas Lietuvos vyriausybės antras reikalavimas, kuriame Misiulis skaitomas **kriminaliu nusikaltėliu,** kurie einant konvencija išduodami. Bet čia byla klausimas: Kokiu būdu Lietuvos vyriausybei, kuri pati buvo Misiulį pripažinusi politiniu nusikalteliu, galėjo kilti mintis perdirbti jį kriminalistu? — Ar čia tik nebus Latvijos užsienių reikalų ministerija, atmesdama pirmąjį reikalavimą, davusi Lietuvos vyriausybei suprasti, kad ji yra pasiruošusi fašistams patarnauti, jei Misiulį pareikalautų kaipo kriminalistą? Tačiau, jei to ir nebūtų buvę, jei ši „vikri" mintis būtų gimusi Voldemaro galvoj, tai ir tada Latvijos vyriausybei buvo daugiau negu reikia pagrindo Misiulio neišduoti, nes Lietuvos vyriausybė pati jį buvo apibudinusi kaipo politinį.

Latvijos vyriausybė vis tik Misiulį išdavė, su pasigailėjimo verta pastaba, kad jį teistų civylis teismas. Ar gi tai nėra aukščiausios rūšies naivumo pažymys? Tarytum Latvijos vyriausybė turėtų teisę įsakakyti, kaip ir ką Lietuvos vyriausybė turi daryti? Pagaliau, praslinkus keletui dienų po išdavimo, jau gavom girdėti, kad **Misiulis atiduotas karo teismui ir bus teisiamas už politinį užmušimą!** Še tau, kad nori! Lietuvos vyriausybė ir pradžioj ir dabar Misiulį pripažįsta kaipo politinį ir apšaukė kriminalistu tiktai tam, kad išgavus jį iš Latvijos vyriausybės į savo nagus. Ar tas reiškinys nemeta Latvijos vyriausybei dar didesnio šešėlio? Vienok ir ši mūsų vyriausybės barbariško žygio permatoma kaukė greit buvo nutraukta. Misiulis perduotas karo teismui ir ryšy su juo, galima drąsiai sakyti, bus sukombinuota byla ir kitiems Lietuvos laisvės kovotojams, kuriems panorės užnerti kilpą.

Šis Latvijos vyriausybės žygis yra tikrai niekšiškas pasielgimas su Lietuvos laisvės kovotoju ir iš viso

---

Taip, statoma „naujoji Lietuva". Ji statoma tų pačių tūkstančių bernų rankų, bet ne laisvų, o pavergtų ir statoma taip, kad joje jau šiandien yra ir ateity gali būti: **kalėjimas tautai, laisvė vagims.** Manau, kad taip, o ne kitaip, ta vadinamos „naujosios Lietuvos", žinoma kabutės, statybą suprato ir tegalėjo suprasti ir įsivaizdinti ir aktivistų kolektyvas, kuris prie dabartinių sąlygų užuot, **„pasikart ant daržinės kraigo"**, vis delto pasiryžo **gyventi**, kad savo revoliucine dvasia ir energija **pralaužti merdėjimo plutą** po kuria kas kart vis troškiau ir troškiau darosi.

O kad tų tikslų pasiekti, kuriuos užsibrėžė aktivistų kolektyvas, visų pirmiausiai reikalinga **pasiryžimo ir aktingumo.** Ir todel aktivistų kolektyvas visai teisingai **„šiandien karštai agituoja už visokeriopą aktivizmą"** ir kvėčia **„į darbą visus, kurie gyvi, kurie nori gyventi, kurie amžiniai juda, siekia, kovoja"!** Nes su gyvais numirėliais, lepšiais, norinčiais **skursti, o ne gyventi** ir be to, be jokio pasiryžimo ir aktivizmo gyvenime nieko nepasiekiama.

Tokių tikslų užsibrėžimas ir su jais pasirodymas šiandien viešumon Lietuvoj yra ne kas kitas, kaip **maištas ir protestas** prieš visą ta šlykštų, „tautišką" režimą, koks ketvirti metai mūsų krašte viešąjį gyvenimą visose jo srityse slėgia merdėjimo pluta, kurios pralaužimui plačios Lietuvos liaudies masės jau atidavė daug kruvinų aukų. Nors visi tie liaudies mėginimai kol kas savo galutino tikslo neatsiekė, bet mus džiugina tai, kad jie nepraėjo nepalikę pėdsakų priaugančiam Lietuvos jaunime. Aktivistų kolektyvas ir jų „Trečias frontas" yra ne kas kitas, kaip tik **nauja atžala** išaugusi ant tų žuvusių kovotojų kapų. Atžala, kuri nežiūrint visų tų žiauriausių kruvino režimo sąlygų ir nebodama šlykščiausių kruvinos reakcijos audrų drąsiai leidžia pirmuosius lapus, rodydama pasauliui, kad trečioji liaudies karta (iš čia „Trečias frontas") eina **apsimovus savo darbo klumpėm užkariauti savosios žemės, teisės ir laisvės,** kad ji geriau žus, negu gyvens nelaisvėje.

Tokie tai yra aktivistų kolektyvo tikslai, sprendžiant iš jų gazietos pirmojo numerio. Reikia tikėtis, kad netik aktivistų kolektyvas, bet ir visa trečioji liaudies jaunuomenės karta liks tiems tikslams bei siekimas amžinai ištikima ir su didžiausiu pasiryžimu, energija bei aktingumu kovos už jų įgyvendinimą mūsų krašte. Tame krašte, kur šiandien viešpatauja didžiausia nykuma, vargas, skurdas o kartu ir didžiausias „tautiškos kultūros" bankrotas dangstomas visokiais vytautiškais maskaradais o kartu saugojamas plikais durtuvais, karo stoviais, cenzūromis ir t. t. Ir kaip kitaip? Juk tos visos apsaugos reikalauja „tautiškos kultūros" tradicijos ir garbė! Kad išlaikyti tą „tautišką" stiliu p. karo cenzoriaus ir ant „Trečio fronto" pažymėjo: **„karo cenzūros leista".**

X. Y.

nesuprantamas, kodel Latvijos vyriausybė rado reikalingu šliaužti ant pilvo prieš Lietuvos fašistus?

Pasigailėjimo vertą vaidmenį lošia šiame klausime „Jaunakas Zinias", bijodamos atspausdinti net 1905 metų aktingų dalyvių kongreso protesto rezoliuciją del Misiulio išdavimo. Ir vis tai daro tik todel, kad nepakenkus „Jaunako Ziniu" laisvam įsileidimui į Lietuvą! Štai kame pavyzdys, kiek mažai teisėtumo ir objektingumo galime laukti iš miešČioniškosios spaudos tuose klausimuose, kurie susiduria su jų kromelio interesais!"

Pavėluotas apgailėstavimas.

Ryšy su d. Misiulio išdavimu Lietuvos fašistams, Latvijos vokiečių seimo grupės organas „Rigasche Rundschau" iš 1-II. š m. rašo:

„Tūlo Lietuvos laisvės kovotojo išdavimą jo valstybės diktatoriškai valdžiai tenka skaityti labai apgailėtinu mūsų tarptautiniame gyvenime įvykiu, kuris grynai žmoniškumo ir demokratiškumo žvilgsniu stipriai jaučiamas. Deja, teisėtumo klausimas šiuose ginčiuose nėra pakankamai aiškus. Teisingumo ministerija, vadovaujama vokiečių frakcijos skirto šefo, savo laiku surinkusi tuo klausimu užsienio juristų nuomones priėjo išvados, kad remiantis konvencija, Latvija neturi teisės išdavimą sutrukdyti. **Mums rodos, kad žmogus. kuris politiniais motyvais nori apleisti savo valstybės ribas ir persekiojamas nušauna politininką, yra padaręs veiksmą, kurio negalima skaityti grynai kriminaliniu**, nes tas veiksmas yra stipriai politinio pobūdžio. Tačiau ir abejotinuose atsitikimuose, įstatymas aiškinamas **apskųstojo naudai** Vokiečių frakcija, suprantama, negalėjo paveikti savo atstovą iš esmės — grynai juridiniuose sprendimuose, bet ji savo laiku praše jos ministerį sulaikyti Misiulio išdavimą Bet gi dabar, rugsėjo mėn. nutarimas, yra jau įvykdytas". Toliau „Rigasche Rundschau" sako:

„Po šio įvykio iškyla būtinas uždavinys: peržiūrėti mūsų nusikaltėlių išdavimo konvencijas ir sudaryti aiškius nuostatus, kurie atatiktų politinių azylio teisės dvasiai".

Latvijos „Socialdemokrats" iš 2 II. š. m. del šio „Rigasche Rundschau" apgailėstavimo rašo:

„Mums rodos, kad Misiulio byla buvo perdaug aiški, o taip. pat ir konvencijos su Lietuva nuostatai yra pakankamai aiškūs. **Neaiškūs yra tiktai pagrindiniai demokratiniai principai Latvijos ministerių galvose.** Ir del to nėra ko stebėtis! Nes ir „Rigasche Rundschau" ilgai savo galvą suko pakol pripažino d. Misiulio išdavimą **apgailėtinu įvykiu** Ir jei del „Rigasche Rundschau" galėtume pasakyti: „geriau vėliau, negu niekad", tai del demokratinio centro ir „Jaunakas Zinias" to pasakyti dar negalime. Jie dar vis teisina Misiulio išdavimą palaikymu draugiškų santykių su fašistinė Lietuvos valdžia. Gėda, jei tokie žmonės dar save vadina demokratais", baigia „S—ts".

Šia proga tenka pasakyti, kad ir demokratinis centras jau tur būt bus isitikinęs del to Latvijos vyriausybės žygio barbariškumo. „Jaunakas Zinias" iš 5. II. š. m. deda tam klausimui pašvęstą ištisą vedamąjį, kuriame pilnai pritaria „Rigasche Rundschau" šiuo klausimu nusistatymui ir sako, kad: „...Mums reikia turėti gerus kaimyninius santykius ne tik su Lietuva, kaipo valstybe, bet ir su lietuvių tauta. **Valdžios keičiasi ir žlunga, diktatūras tas pats likimas seka; tautos pasilieka — jų amžius yra daug ilgesnis.** Mūsų pareiga laikyti visišką neitralitetą Lietuvos vidaus klausimuose, todel reikia susilaikyti nuo kiekvieno tokio žygio, kurį lietuvių tautos žymi dalis galėtų aiškinti, kaipo riškų diktatoriškai valdžiai patarnavimą". Baigdamos „Jaunakas Zinias" deda viltį, kad įvykis su d. Misiuliu bus gerai apgalvotas ir sulaikys nuo galimų panašių žygių ateity.

k.

Fašistinė mokesčių sistema.

Lietuvos mokesčių sistema taip sutvarkyta, kad ji visu sunkumu gula ant plačiųjų liaudies sluoksnių, netiesioginių mokesčių pavydale. Muitai, akcyzai, degtinės monopolis ir kiti netiesioginiai mokesčiai sudaro vyriausias krašto pajamas. Akcyzu ir muitais apdėti visi plačiųjų gyventojų sluoksnių suvartojami daiktai, pradedant adatoms ir degtukais. Tokia mokesčių sistema yra neteisinga, nes biednieji krašto gyventojai sumoka iždui daugiau, negu tie, kurie turtingi ir galėtų daugiau mokėti.

Kituose, ypač demokratiniuose kraštuose pradeda įsigalėti **tiesioginiai mokesčiai**, nuo turto ir kapitalų. Tokios, pavyzdžiui, mažytės Olandijos metiniame biudžete 53 su viršu procentų sudaro tiesioginiai mokesčia nuo turto ir pelno. Anglijos biudžete tiesioginiai mokesčiai sudaro 52 procentu Tuo tarpu Lietuvos fašistiniame biudžete vos 8 **su puse procento** tesudaro tiesioginiai mokesčiai nuo turto ir pelno, priskaitant čiai ir žemės mokestį. O likusius 91 su puse procento metinių pajamų valdžia išlupa visokiai akcyzais, muitais degtinės monopoliu ir miškų licitavimu. Keturias-dešimt penkius milijonus su viršu litų pelno kas met valdžia suima iš degtines monopolio. Tuos milijonus be abejo sumoka biednieji, nes turtingieji „valstybinės" iš viso nevartoja: jie randa geresnių gėrimu. Taip pat aukštais akcyzais ir muitais apdėti ir kiti plačiai vartajame daiktai, k. a. degtukai, druska, žibalas, visokie audiniai, avalinė, tabakas, cukrus, silkės ir t. t., žodžiu, kiekvienas pirkdamas kokį, nors, kad ir menkiausį daiktą, sumoką kartu ir valdžiai mokesčius.

Tautininkai fašistai vesdami tokią mokesčių politiką, kad iš biednųjų imti ir turtingiesiems duoti, leido be galo ir krašto išnaudoti plačiuosius gyventojų sluoksnius visokiems biznieriams spekuliantams. Pastaraisiais laikais Lietuvoj pridygo įvairių pramonininkų ir pirklių sindikatų. Sindikatas tai reiškia, susitarimą grupės pramoninkų ar pirklių pardavinėti tam tikras prekes vienoda kaina. Dabar Lietuvoj yra degtukų sindikatas, tabako, alaus, žibalo ir kiti. Kainas nustato, žinoma, patys pramonininkai ir pirkliai tokias, kokios jiems tinka, o kadangi nėra konkurencijos, tai kėlimu kainų biznieriai nesivaržo ir lupa iš žmonių tiesiog plėšikiškai. Yra, pavyzdžiui, Lietuvoj keli bravarai ir degtukų fabrikai, kurių savininkams sindikatai moka kas metai po kelias dešimtis tūkstančių litų už tai, kad jų fabrikai stovi uždaryti, nedirba! Suprantama, kad tas milžiniškas sumas biznieriai sumoka savo kolegoms iš žmonių išluptais pinigais. Vailokaitis „Maisto" fabriko savininkas, davinėjo savo buv. konkurentui konservų fabriko savininkui Rozmarinui 60 tūkstančių dolerių, kad šis savo fabriką uždarytų. Už kiek jie susitarė—nežinia, bet Vailokaitis, iškrapštęs iš Lietuvos konkurentą Rozmariną, po to už savo išdirbinius lupo kainas tokias, kokios jam tiko.

Fašistinė mokesčių sistema bloga yra dar ir tuo, kad jie, proteguodami turtingųjų luomą, įvedė aukštus muitus tos rušies užsienio išdirbiniams, kokie gaminami krašto viduje taip vadinamų tautiškų pramonininkų. O šie pastarieji, būdami apsaugoti muitais nuo užsienio konkurencijos stato savo prekėms aukštas kainas, biednina vartotojus. Bet žemės ūkio gaminiams: javams gyvuliams ir pieno produktams, fašistai nepajėgia surasti užsienio rinkų. Vokietijos biznieriams, pasirašy-

dami prekybos sutartį, davė privilegijas statytis fabrikus, dirbtuves ir traukti iš Lietuvos žmonių milžiniškus pelnus, tuo tarpu Vokietija apsidėjo muitais ir neįsileidžia mūsų žemės ūkio produktų ir gyvulių. Ir rezultate tokios fašistų mokesnių ir krašto ūkio politikos, kaimas savo produktus verčiamas parduoti pusvelčiui, o fabrikų išdirbiniai pasidarė neįperkami. Krašte jaučiamas prekybos ir pramonės sustingimas, nedarbas kyla ir visa šalis biednėja.

Tokių tai pasekmių susilaukiam, kai „tautos vadai" yra susirūpinę ne krašto žmonių gerove, bet žiūri kaip ilgiau išsilaikyti valdžioj ir savo kailį apsaugoti.

B.

Laiškai ir korespondencijos.

Plechavičius teisme

Garbingas „tautos vadas", „generolas" Plechavičius traukiamas teisman už „Londono" viešbučio savininko primušimą. Atėjęs į viešbutį Plechavičius paprašė kambario, o kadangi kambarių nebuvo tuščių ir savininkas negalėjo „generolo" pernakvinti, tai šis puolėsi šeimininką daužyti Kaip matome, paprasta istorija: girtas kariškis daužo beginklį civilį. Tokių griekų Plechavičius turi ne viena, bet šimtus ant savo sąžinės. Visa sensacija yra tame, kad bus byla. Iki šiol Plechavičiui jo chuliganiškumai praeidavo dykai. Savo laiku Plechavičius primušė žydą Mažeikiuose už tai, kad jis nesuspėjo per 5 minutes surasti raktą nuo benzino tanko budos Šiauliuose Plechavičius daužė telegrafo tarnautoją taip pat be jokio reikalo. Židikuose, savo dvare, Plechavičius kotavoja „savo" darbininkus. Skuode tas „tautos vadas" (anot Aišbės „Šv. Jurgis") visą miestelį terorizuoja ir nieks nieko nedrįsdavo sakyti. Kur tik Plechavičius pasisuka, ten jis neapsieina be skandalų ir muštynių. Toks jau jo būdas ir nėra Lietuvoje, kas suvaldo tą bestiją. Plechavičius ne tik yra mušeiką chuliganas, bet ir žmogžudys. 1919 metais jie be teismo ir be tardymo nužudė Žemaitijoj kelias dešimtis darbininkų ir nieks jam nedrįso už tai bylos kelti. Apie Sedą, Plungę, Telšius ir kitas Žemaitijos vietas Plechavičius vardas yra minimas su didžiausiu pasibiaurėjimu. Sedoje, pavyzdžiui, buvo toks atsitikimas. 1919 metais Plechavičius Sedejo turėjo pasisamdęs tarnaitę, kuri jam, matomai, daugiau buvo negu tarnaitė. Begyvendama su Plechavičiu tarnaitė liko nėščia. Plechavičius, nenorėdamas turėti klapato su savo būsimu vaiku ir jo motina, įsakė kareiviams tarnaitę išvesti už miesto ir nušauti. Kareiviai taip ir padarė. Plechavičiaus sugulovės kapas randasi palei Sedą, palaukėj. Šitaip Plechavičius pasielgė su moteriške, kurią pats pirma išniekino. Ką gi bekalbėti apie Plechavičiaus elgimąsi su sugautais darbininkais, kuriuos šnipai jam skundė kaipo „bolševikus".

Už visus niekšiškus darbus Plechavičiui nėra plaukas nuo galvos nukritęs. Už 1926 m. gruodžio perversmo surengimą tas landsknechtas gavo puikų malūną Skuode ir pradėjęs nuo vachmistro dasiekė iki „lietuviško generolo" su 1000 litų mėnesinės pensijos atsargoje. Fronte Pleahavičius nėra nė vienos dienos buvęs. Visas jo narsumas pasireiškė šaudyme beginklių žmonių už fronto. 1919 metas Žemaitiją nuo bolševikų atėmė vokiečiai, o Plechavičius ėjo paskui vokiečių ir dirbo kruviną budelio darbą. Už žmonių kotavojimą ir šaudymą Plechavičius liko apdovanotas visokiais kryžiais ir medaliais.

Plechavičiuis pasižymi ne tik savo kraugeriškumu, bet ir savo gobšumu. Ant pinigo jis yra kaip sudegęs. Jis, nesitenkindamas savo aukšta alga, verčiasi visokiu bizniu. Pavyzdžiui, Plechavičius pasisiūlė aprūpinti Sedos miestelį elektros šviesą, bet pastatė tokias aukštas kainas, kad miestelio tėvai nenorėjo sutikti. Ypač mokytojas Bimba jo siūlymui priešinosi. Plechavičius įsiutęs įsakė Šakeniui (šv. ministeriui!) mok. Bimbą išmesti iš tarnystės, kas ir buvo padaryta, kitus tarybos narius Plechavičius pažadėjo primušti, jei jo siūlymo nepriims. Konkurentų jis iš viso nebijo. Na ir paėmė koncesiją. Panašiai yra ir su Skuodu, kur Plechavičius diktuoja šviesos kainas.

Be visa kita Plechavičius, kaip tikras nususęs bajorėlis, yra didelis jabiednikas, mėgsta tąsytis po teismus. Bet ir teismo jis nebijo terorizuoti. Kartą Mažeikiuose teisme teisėjas paprašė jį pasidėti kardą, nes, girdi, įstatymas to reikalaująs. Į tą Plechavičius šiurkščiai atrėžė! "Mano kardu Lietuva laikosi, Tamsta teisk sau". Teisėjas išsigandęs bylą išsprendė taip, kaip Plechavičiui buvo reikalinga.

Toks tai „tautos vadas", „nusipelnęs daug tėvynei", dabar stos Kaune prieš Teismą už „menką" dalyką — žmogaus primušimą. Įdomu, ką išdrįs teismas pasakyti.?

Žemaitis.

Visuomenės apsnūdimas.

— Kiekvienas tikslas, jei rimtai, darbščiai ir samoningai prie jo einama, turi būti atsiektas!—rašo tūlas pilietis iš Kybartų. — Bet ne kiekvienas žmogus turi tikslą. Kitas gyvena ir pats nežino, kam jis gyvena— dieną kaip nors prastumia ir sako Dievui dėku.

— Pas mus Kybartuose dabar tylu, ramu. Tyla dabar virto pas mus kokia tai savotiška liga. Ta liga serga ir jaunieji ir senieji. Organizacijos uždarytos, „kaipo neveikiančios", o veikti neleidžiama. Veikia tiktai šauliai ir kelios šventenybėmis prisidengusios organizacijos. Tai ir viskas. Žmonės laukia permainų, sako, kad „šitaip vistiek nebus", bet kas duos tas „permainas", tai ir patys nežino.

— Jokių pramogų, kurios duotų žmogui kultūrinio, estetinio, bei moralio pasitenkinimo, nėra. Užtat degtinėlė klesti, bujoja; kortos „očko", slaptos vakaruškos, kurios visada pasibaigia muštynėmis, dabar pas mus žydi. Tuos žmones, kurie negirtuokliauja, neištvirkauja, nevagia, tuojau pradeda įtarti „priešvalstybiniais" ir rezultate — kratos, areštai, mušimai, kalėjimas. Sumažėjus judėjimui, radosi bedarbė Žmonės, ypač biednesnieji, lindi, tūno daugiausia savo bakužėse. Kas turi pinigų, laiką praleidžia kokioj nors „pirūškoj". Šventvakariu eidamas, vos kur nekur sutiksi žmogų, o šiokiadieniais — gatvės tuščios. Jaunieji, sulindę į šaulius, ir „vilkų" organizacijas ištvirkauja, geria „valstybinę", kortauja, o pinigų pritrūkę — eina vogti. Štai nesenai tapo suimti Mariampolėj trys Rygiškių Jono gimnazijos vyresnių klasių mokiniai — „vilkai" už... krautuvės išplėšimą!

— Seniau, ant kiek atsimenu, tokių gimnazistų, kurie eitų naktį krautuvių plėšti, nebuvo. Tai „naujosios eros" pagimdyti ir išauklėti kūdikiai, smetoninė „tautos gvardija". Jei taip ilgiau bus, dasigyvensime ligi to, kad žmonės iš turgaus nebegalės namo sugrįžti, nes galima laukti, kad „vilkų" greit bus pilnos patiltės!

— Tai va, prie ko pamažu prienam. Žmonės sako—jei „tautos vadai" iždą vagia, tai jų vaikai, pakol dar negali prie iždo prisisukti, praktikuojasi pilie-

čių rabavojimu. Bet tie patys žmonės, kurie tokiais reiškiniais piktinasi, nieko nedaro tam piktui pašalinti. Kiekvienas sako, kad „taip ilgai nebus", ir visi laukia, kad tie visi blogumai išnyktų kokiu nors stebuklingu būdu, kieno nors piršto mosterėjimu. Tokio visuomenės apsnūdimo ir abejingumo, koks dabar yra, neteko pervyvent. O gal toji tyla prieš audrą? Kas gali atspėti. Kai kada juk ir iš kibirkštės iškyla didžiulis gaisras.

Prie šio laiško komentarai nereikalingi, bet jame paliesti šių dienų lietuviško gyvenimo bruožai atatinka visam kraštui. Policijos ir žvalgybos nujodyti žmonės, ant tiek ištižo kad kiekvienas tik tuo ir rūpinasi, kaip savo kailį sveiką išlaikius. Ar bereikia riškesnio ištižimo pavyzdžio, kaip atsitikimas Kaune Kredito Banke, kame **vienas u iformuotas kariškis suguldė ant grindų keturiasdešimtis (40)** žmonių ir susikrovęs į savo portfelį 80 tūkstančių banko pinigų, ramiai pasišalino!

Rokiškio miestely dar buvo toks atsitikimas, kad suareštuota vienos organizacijos grupę žmonių, žvalgybininkui įsakius, **guldė patys savo draugus ant grindų ir iš eilės vieni kitiems kailį pėrė!**

Tik tokiu negirdėtu žmonių ištižimu ir tegalima pateisinti avantiuristų — smurtininkų Lietuvoj viešpatavimą.

X. V.

„Tautos vadas" Sutkaitis.

Š. m. sausio m. 31 d., ryšių batalijono ūkio kuopos viršininkas karininkas Sutkaitis bandė apiplėšti Kredito Banką. Apiplėšimas be biškio nepavyko, „didvyrį" sugavo, o „L. Aidas" jau skelbia, kad tai esąs beprotis. Visai suprantama yra smetoninių pastangos, perstatyti Sutkaitį nepilno proto žmogumi. nes Sutkaitis buvo aktingas tautininkas, geležinio vilko veikėjas, „tėvynės gelbėtojas" ir vienas iš fašistinio rėžimo šulų Tokiais Sutkaičiais remiasi Lietuvos okupantų valdžia ir todel ne visai patogu yra, kai toks „tautos vadas" eina dienos metu banko plėšti. Geriausiai paskelbti jį bepročiu, o už bepročius nieks juk neatsako. Kas neatsimena Uolinšio istoriją, kada Latvijos reakcininkai nepasisekusio perversmo vykintoją paskelbė bepročiu. Panašiai ir mūsų tautininkai savo sėbro plėšikavimą nori pridengti tariamu jo beprotiškumu. Kai Sutkaitis organizavo žydų pogromus, girtuokliavo, lošė kortomis, iždą vogė ir garbino „vyriausią vairininką" jis nebuvo beprotis. Tada jis buvo tikras „patriotas" ir jam buvo pavestas ryšių batalijono kareivių maitinimas. „Bepročiu" jis paliko tik tada, kai jį sugavo banką beplėšiant. Tokių „bepročių" yra pilnas tautininkų režimas. Pradedant vyriausiais „tautos vadais" ir baigiant eiliniais „tautiškais" parazitais: visi jie minta iždo plėšimu, išnaudojimu, melais ir suktybėmis. Lietuvos liaudžiai laikas visus tuos tautiškus Sutkaičius numesti nuo savo sprando.

Ponas Sutkaitis nenoromis parodo, kokie švarūs „tautos vadai" mus valdo ir kokie garbingi vyrai mūsų kariuomenėj ūkio reikalus tvarko. Liaudis sako, kad valdžioje yra pilna vagių. „Vagis ant vagies, o ant to vagies ir vėl vagis" tokie yra fašistiški ramsčiai ir tais ramsčiais remiasi kruvinoji Smetonos diktatūra.

M.

Iš Kauno katorginio kalėjimo.

I.

Rupestingoji fašistinė žvalgyba neapleidžia savo aukų ir kalėjime. Ir čia ji visus kalinius „globoja", jais rūpinasi ir įveda savo tvarką. Kauno s. d. kalėjimo politinių kalinių vyriausiu globėju yra — žvalgybos šulas **Spiridonovas**. Jis susitaręs su korpuso vedėju v-ko padėjėju **Korsaku**, per savo agentus-šnipus, renka visokias žinias iš kalinių gyvenimo, nurodinėja kokius su kokiais galima talpinti vienon kameron, katrie kaliniai reikia dažniau kratyti, ko reikia pas juos ieškoti ir t. t.

Kuomet pernai, po atentato prieš Voldemarą, suėmė stud. **Vosylių** ir patalpino Kauno s. d. kalėjiman, žvalgyba kalėjimo sargybai nepasitikėjo ir pristatė du ištikimus žvalgybininkus, kurie į policininkų rūbus įlindę, dieną ir naktį pakaitomis budėjo prie Vosyliaus lovos. Vosylių galėjo lankyti iš kalėjimo tarnautojų personalo tiktai kalėjimo gydytojas, vienas felčeris ir kalėjimo viršininkas Žvalgyba nieko negalėdama iš Vosyliaus išgauti, pradžioj ėmė provokuoti jį, įkalbinėdama, kad esą atentato dalyviai visi suimti, prisipažino kalti, prisipažink ir tu, girdi, o mes pasistengsime, kad tau bausmę sumažintų ir t. t. Vosylius tai žvalgybos provokacijai nepatikėjo ir nieko nepasakė. Be to, kalėjimo viršininkas **Reikala**, kalbėdamas su Vosyliumi davė jam suprasti, kad niekas iš atentato dalyvių nesuimtas ir niekas neprisipažino. Tuomet Vosylius visiškai atsisakė su žvalgybininkais kalbėti. Žvalgybininkai negalėdami geruoju jokių žinių išgauti, pradėjo sergantį Vosylių kankinti. Sužinojęs apie tai v-kas Reikala griežtai užprotestavo. Kankinimus žvalgybininkai, tiesa, tam kartui paliovė, bet kalėjimo v-kas Reikala „už kišimasi ne į savo dalykus" gavo amžinas „atostogas". Vosylių „teisė" ten pat kalėjime vienoj kameroj. „Teisme" dalyvavo tiktai trys karininkai su sukin synu Brazulevičiumi priešaky ir žvalgybininkai. Kadangi Vosylius dar po operacijos tebesirgo ir iki teismo nebuvo padaryta jokio tardymo, tai sykiu atsibuvo ir tardymas ir „teismas". „Teismas" buvo 1929 m. gegužės m. 22 d. ir truko nuo 8 val. ryto iki vėlyvos nakties. Ten žvalgybininkai ant sergančio, nelaimingo stud. Vosyliaus išbandė visus savo inkvizitoriškus gabumus. Nakti iš 22 į 23 d. gegužės m. fašistiniai budeliai Vosylių nužudė.

II.

Tautininkų budeliu „vyriausybė" ypatingai yra susirūpinusi kalėjimų apsauga Tūkstančius žmonių sugrūdę į kalėjimus, pastatė nepakenčiamai biauriose sąlygose, o dabar patys bijo pavojaus, kuris gali kilti del jų kalėjimuose įvesto drakoniško režimo. Del tos priežasties stengiasi griežčiausiai izoliuoti politinius kalinius nuo kriminalinių, kad „nesusitartų" Kauno s. d. kalėjime politinius kalinius talpina į tam tikra 1-me aukšte įrengtą skyrių. Apsauga yra dvejopa. Viešą apsaugą sudaro jaunesni ir vyresni prižiūrėtojai. Jie saugo, kad politiniai kaliniai su kriminalinais nesikalbėtų, nesusirašinėtų, neperduotų knygų bei laikiaščiu ir šiaip kokių nors daiktų ir t. t. Slaptą apsaugą sudaro tam tikri žvalgybos kalinami šnipai-agentai, brukami į politinių kameras. Jiems pavesta sekti ir pranešinėti apie politinius kalinius, būtent:

1) kokie politinių kalinių santykiai su kriminaliniais, 2) apie kolektyvų sudarymą, jų skaičių, sąstatą, kokios kiekvienas kolektyvas laikosi ideologijos ir taktikos, 3) ar neveda kolektyvai kokios nors akcijos prieš kalėjimo administraciją, o tuo pačių ir prieš valdžią, 4) kokia kolektyvų nuotaika, ūpas, būklė; kaip sugyvena kolektyvių nariai savo tarpe, 5) kokie santykiai tarp kalinių ir prižiūrėtojų, 6) ar nesusirašinėja kaliniai slaptai su kuo nors esančių laisvėj, 7) ar negauna iš ko nors nelegalės literatūros ir t. t.

Šitokias „žinias" per savo agentus-šnipus renka jau minėtas žvalgybininkas Spiridonovas su korpuso vedėju v-ko padėjėju Korsaku ir abu bendrai aptaria kokių reikia imtis priemonių.

Jau kuris laikas kaip įvesta Kauno s. d. kalėjime „mada" kilnoti politinius kalinius iš vienos kameros į kitą. Tokia maišalinė eina kasdien. Gal būt tatai daroma tikslu paslėpti šnipus, kad ne taip greitai juos iššifruotų. Ne vienas iš šnipų jau yra gavęs „bankų". Už šnipo sumušimą administracija baudžia karceriu visą kamerą. Bausmės yra sekančios: sumažina maistą, atima šienikus, neleidžia pasivaikščioti, neleidžia pasimatyti su giminamis ir pašalpas priimti, neduoda laiškų rašyti, neišduoda laikraščių ir atsiųstų laiškų, atima knygas. Bausmės terminas nustatomas atsižvelgiant į „nusikaltimo" dydį Atskirais, bet ne retais, atsitikimais bausmę padidina supintais iš telefono vielų bizūnais.

Politinių kameros dabar taip tvarkomos, kad inteligentai nepakliutų į mažiau išsilavinusių kameras. Mat bijoma, kad žmonės pakliuvę į kalėjimus neįgytų daugiau proto.

Darbo federacijos „daktarai" Jočys su Ambrozaičiu tik pora dienų pabuvę Kauno s. d. kalėjime, pasiliuosavę pradėjo gvoltos šaukti, kad Lietuvai gresia pavojus iš nuosavų kalėjimų, nes, girdi, „Maskva perkėlė savo veikimą į Lietuvos kalėjimus ir kas metai paruošia šimtus atkaklių bolševizmo apaštalų!" Aš galiu ponus federantus nuraminti: bolševikų Lietuvos kalėjimuose kuomažiausiai ir tie patys sukiužę. Politinių kalinių Lietuvos kalėjimuose dabar yra sekančios grupės: 1) Socialdemokratai ir Valstiečiai liaudininkai sudaro vieną grupę, 2) Socialistai revoliucionierai maksimalistai", 3) Komunistai, arba „kairieji darbininkai", kaip jie save vadina ir 4) Lenkai politiniai, daugiausia kaltinami „šnipinėjime Lenkijos naudai".

Kaip matyt iš aukščiau pasakyto, politinių kalinių sąstatas sulig ideologijos yra net ketveriopas ir Maskva su savo akcija čia prisikišusi laimės kuomažiausia. Kad Lietuvos fašistinė valdžia su kalėjimų pagelba gamina sau priešininkus, abėjonių nėra. Maskvos pavojus čia tegali būti tik toj moralėj paramoj, kurią Maskvą teikia Lietuvos fašistų smurtininkų valdžiai ir tuo pačiu padeda alinti kraštas ir liaudį smaugti.

III.

Kauno s. d. kalėjimo dalis, paskirta politiniams kaliniams, yra viena iš blogiausių. Kameros nejaukios, drėgnos, vietomis grindis išpuvę; palubėj pakabinta 10 žvakių elektros lemputė vos teapšviečia patį viduaslį, vakarais skaityti knygas jokių būdu negalima; mediniai narai pilni blakių, šienikai tirštai prilindę blusų— tie parazitai neduoda kaliniams naktį ramumo. Kalėjimo administracija neslima priemonių blakėms ir blusoms naikinti. Mat, tie gyviai esą fašistų valdžiai nepavojingi.

Vienas iš didžiųjų blogumų tai yra tas, kad visos kameros labai perpildytos. Pavyzdžiui kameroj kur normaliai tilpdavo 7 žmonės, dabar yra 20 žmonių. Kai naktį visi sugula, tai ant grindu nelieka tako nueiti iki „kibelio", reikia per žmones lipti, o dieną, kai visi sukyla nuo blakiuotų narų, tai stačių pilna kamera — nėra kur pasisukti. Oras kamerose labai blogas; gyvenant susikimšus, jei vienas turi utelių tai visus apkrečia, nes, kurie guli ant grindų per dieną savo guolio skarmalus sukrauna ant narų. Su pataline, Kauno s. d. kalėjime visai blogai. Jei kas savo neturi tai mėnesį ir daugiau guli ant plikų grindu, pakol kada išgauna suplyšusį, sutrintų šiaudų pripiltą šieniką ir nuo Adomo laikų užsilikusią antklodę. Rodos, 1926 m. pradžioj Teisingumo ministerija, turėdama kilnų tikslą aprūpinti kalėjimus šienikais pavedė savo sekretoriui p. Ošlapiui nupirkti. Šienikai buvo nupirkti Čekoslovakijoj, komisija šienikus priėmė. Bet ministerijos „kilnusis" tikslas pasibaigė tuo, kad jau 1926 m. pabaigoj nebeliko nė vieno sveiko šieniko. Pasirodo, kad šienikai ne tik buvo guoliui netikę, per siauri, šiaudų prikimšus atrodė kaip vokiškos sasiskos (vietoj 90 cm., turėjo pločio 68 cm.), bet ir supuvę. „Kilnusis" ministerijos tikslas valstybės iždui kainavo kelias dešimtis tūkstančių litų Dabar šienikus audžia Panevėžio kalėjime įrengta audykla, bet sako nesuspėjanti patenkinti reikalavimų. Jei kas iš kalinių mėnesį pagulėjęs ant plikų grindų pasiskundžia, tai korpuso vedėjas v-ko padėjėjas Korsakas atsako: „ant to kalėjimas".

Pasivaikščiojimui paskirtas kalėjimo kiemo smeliuotas kampelis. Kuomet išleidžia visus politinius pasivaikščioti, vasarą sukyla debesys dulkių, kurias patirština išeinamųjų vietų smarvė. Daug kartų administracijos buvo prašyta, kad leistų pasivaikščioti mažesnėmis partijomis, ar bent nors kiemą palaistytų, bet į tuos prašymus irgi buvo atsakyta „ant to kalėjimas" Daugelis iš politinių kalinių visai neina į kiemą pasivaikščioti.

IV.

Maistas, ypač Kauno katorgos kalėjime, labai blogas Iki 1923 m. sausio mėn. 1 dienos Lietuvos kalėjimuose kalinius maitino verdama **putra iš vikių-avižų mišinio nesijotų miltų** ir duodavo 400 gr. juodos duonos. Putrą virdavo vieną kartą į dieną. Dabar kalinių maitinimui yra nustatyta sekanti paprasta norma: duonos 600 gr., mėsos 100 gr., bulvių 400 gr., riebalų 30 gr., kruopų 100 gr., daržovių 200 gr., cukraus 8 gr., „kavos" 10 gr., druskos 16 gr., svogunų 2 gr., pipirų $^1/_{20}$ gr. Teisingumo ministerijos mokslininkai nustatė, kad šis maisto davinys sudaro 3000 kalorijų ir esąs pilnai pakankamas kaliniams, kurių visas darbas esąs blusas gaudyti ir blakes mušti.

Tegul sau būtų ir taip, jei gerus produktus pirktų ir pilną normą atiduotų,—gyvybę žmonės galėtų tūlą laiką išvilkti Bet Kauno s. d. kalėjime dedasi pasibiaurėjimo verti dalykai. Per pastaruosius kelius metus Kauno s. d. kalėjime jau pasikeitė keturi viršininkai, bet kalinių maitinimas nepasikeitė: ta pati žalia duona, ta pati pasmirdusi mėsa (gyvuliu liekanos: galva, plaučiai, jaknos ir t. t.), vietoj riebalų—pasmirdę žarnų traukai, su visom žarnom ir mėšlu viduje, supelėję kuopos, sušalę arba supuvę bulvės, supelėję kopūstai. Ir štai iš tokių produktų verda kokį tai smirdantį jovalą ir maitina suimtus žmones. Kauno s. d. kalėjime buvo daug nusiskundimų, skiriamos buvo komisijos, rasti buvo sugedę produktai, p. Brazaitis rašė kalėjimams aplinkraščius, kad „patikrinus, viename iš kalėjimų (Kauno, S. B.) rasti sugedę, maistui netinkami produktai" ir t. t. Bet Kaunas nepasitaisė ir nepasitaisys iki ten bus ūkio vedėjas **Bankauskas**. Šis sandėlio žiurkė, ir vagla be milaširdystės, ir iki šiol lieka nepagaunamas. Ir kaip tu jį pagausi, kad jis iš sandėlio nieko neima, nes ten ir imti nėra ko. Gana, kad jis priima į sandelį iš pristatytojų **blogus produktus** ir pelnu pasidalina su kitais priėmimo komisijos nariais, sau žinoma. liūto dalį pasiglemždamas. Paliuosavus v-ką Reikalą, dabar yra paskirtas kalėjimo v-ku, buv. Drausmės kuopos vadas Šalkauskas. Jau pirmą vizitą ūkio vedėjas Bankauskas darydamas pas savo viršininką, nusiuntė jam maišą cukraus ir maišą kvietinių I rūš. miltų ir paaiškino, kad čia „tokia mada". Mėsą pristatysiąs p. viršininkui, kas rytas, tas rangovas, kuris ir kalėjimui stato, o pienas ir sviestas būsiąs iš kalėjime laikomų valdiškų karvių. Kiek jau Kauno s. d. kalėjime buvo viršininkų, nė vienas nuo tokių Bankausko žabangų neatsisakė. Neatsisakė ir p. Šalkauskas.

Tai argi gali būti geresni produktai reikalaujami kalinių maitinimui, jei iš paskirtosios kaliniams maitinti normos kalėjimo administracija minta ir dar iš rangovų ima pinigais. „Geraširdis" teisingumo ministerijos amžinasis generalinis sekretorius p. Brazaitis

mažai kreipia domės ir neturi laiko į tikrą dalykų padėtį įsigilinti. Viską paveda Garbaliauskui, taip vadinamam „kalėjimų inspektoriui" ištirti. O šis vyras ankštai susirišęs su Kauno s. d. kalėjimo administracija įvairiais kalėjime gaminamais kalinių išdirbiniais (baldais ir k.), arba vadinamomis „dovanomis", atsispyręs palaiko vagį Bankauską ir kitus kalėjimo administracijos „tūzus".

Jei ne parama iš visuomenės produktais ir pinigais, politiniai kaliniai jau visi būtų buvę numarinti. Kalėjimo administracija, sekdama fašistinius valdovus, yra visiškai nustojusi bent kokio žmoniškumo ir į visus kalinių skundus brutališkai atsako: „ant to kalėjimas"!

S. B.

Ką tai reiškia?

Pradėjusi nuo pereitų metų fašistinė Lietuvos visuomenė ruoštis prie Vytauto Didžiojo maskarado š. m. vasario mėn. 16 dieną žada padaryti vieną iš iškilmingesnių momentų tame maskarade. Mat vasario 16 d. sueina Lietuvos nepriklausomybės (kurią fašistai ketvirti metai visuomis priemonėmis naikina) sukaktuvės. Todel fašistinė administracija iš aukšto įsakė pil ečiams, kad tą dieną būtų visur viešose vietose iškabinti Vytauto Didžiojo, Basanavičiaus, na žinoma, ir... Smetonos paveikslai. Visai nesuprantama, ką su tais dviems latrais turi bendro amžinos atminties dr. Basanavičius? Jeigu jis, kaipo visai padorus pilietis, turi simbolizuoti nukryžiuotąjį Kristų tarp dviejų latrų—tai tas visai suprantama. Bet jeigu Basanavičiaus paveikslas iškabinamas kitais sumetimais,—tai gal tų visų iškabų iniciatoriai paaiškintų, ką bendro dr. Basanavičius turėje su tais latrais? X.

Aravičius Musteikio agentų nesuvaldo.

Feldfebelis Musteikis, būdamas trejus metus fašistų vidaus reikalų ministeriu, ir turėdamas savo žinioj visą policiją, tiek pristovėjo policijos arklydę, kad dabar Aravičius nevalioja iškuopti. Į policijos, ypač į žvalgybos tarnybą Musteikis grobė visus, kas tik po ranka pasipainiojo, davinėjo aukštų kategorijų valdininkų algas, „ypatingoms" išlaidoms be atsiskaitymo priedus ir liepė „veikti". Ką toks aukštas „činas" veiks, Musteikiui nesvarbu, nes tam buvo žvalgybos viršininkas, Voldemaro dešinioji ranka, **Statkus**, kuris ir vedė visą žvalgybos aparatą. Bet nuvertus Voldemarą, paskui ir Musteikį, pagaliau ir Statkų, daugeliui tokių Statkaus bendradarbių, gaunančių aukštas algas, dabartinis žvalgybos viršininkas **Budrevičius** pasiūlė eiti šunim šėko piautų. Toks esąs pono Aravičiaus parėdymas. Už tokią skriaudą, kai kurie žvalgybininkai grasina Aravičiui atkeršyti. Vienas iš tokių ponaičių, plačiai žinomas Kaune žvalgibininkas, **Adomas Čereška**, gerokai įsigėręs per „Lopšelio" balių, ponui **vidaus reikalų ministeriui pakišo net kumštį panosėn.** Ponas Aravičius, žinoma, užsigavo,bet žvalgybininkui Čereškai į snukį nekirto, tik paprašė Kauno komendantą Čerešką nubausti „už tvarkos ardymą". Žvalgybininkas Čereška dabar Kauno komendanto nutarimu išsiųstas į Rokiškio apskritį ant poselėnijos.

S.

Švogerių balius.

Naujų metų išvakarės p. Tubelis suruošė balių. Štai kaip fašistų leiborganas „L. Aidas" tą balių aprašo:

„Šių Naujų metų sutikimą suruošė Lietuvos klubo salėse ministeris pirmininkas p J. Tubelis. Jau 11 val. Silvestro vakarą susirinko ten veik visas diplomatinis korpusas, veik visas ministerių kabinetas ir daug aukštų karininkų ir valdinininkų, veik visi su poniomis. Iš viso buvo apie 200 aukštų kviestų svečių.

„Pusiau dvylıktą atvyko ir Respublikos Prezidentas p. A. Smetona, vyriausiojo štabo viršininko gen. štabo generolo-lt. Kubiliūno ir kitų palydovų atlydėtas. Poną Prezidentą ir svečius ministeris pirmininkas p. J. Tubelis pasveikino tam tikra prakalba.

„Paskum labai ispūdingas buvo pats Naujų Metų sutikimas. Sutikę Naujus metus, svečiai linksminosi labai jaukioj nuotaikoj **iki pat ryto".**

Nepasakė tik „L. Aidas", kiek tą naktį minėti ponai iždo pinigų prašvilpė. Bet del pinigų juk tiems latrams yra kuomažiausis rūpestis. Valstietis uždirbs ir mokesčius sumokės. O nesumokės — aprašys ir parduos iš varžytynių jo paskutinę karvę. Tam yra juk policija — išieškos!

Charakteringas „L. Aido" pažymėjimas, kad esą:

„Tai retas tiesiog didelės europėjiškos sostinės įspūdžio valstybės vyru ėlitos Naujų metų sutikimas. Pažymėtina, kad ir **mūsų ponios balinių rūbu naujausios mados atžvilgiu šį karta bus nė per sekundę neatsilikusios nuo paties Paryžiaus vadinamo didžiojo pasaulio".**

Tik pamanykitė, koks sugretinimas — Paryžius ir Kaunas, turtinga Prancūzija ir varguolių valstiečių Lietuva!

Bepigu būti „geru patriotu" ir „mylėti" tėvynę, kai gali kiauras naktis baliavoti, pinigus glėbiais švaistyti ir su Paryžiumi lenktyniuoti. Bet tie tūkstančiai Lietuvos gyventojų, kurie Naujiems metams neturėjo juodos duonos kąsnio, tie valstiečiai, kurie pavasarį neturės už ką žagrės nusipirkti, tuos „patriotus" kitaip vertina. Jie sako, kad besotė ponų valdžia reikės iš Lietuvos iššluoti.

Todel džiaukities, ponai parazitai, pakol Lietuvos liaudis jus kenčia. M.

„Neteiskite, idant nebūtumet patys teisti".

Prieš šmotą metų Žemaičių vyskupijos kurijos teismas nagrinėjo bylą kunigo Adomausko. Jam buvo primestas „nukrypimas nuo evangelijos tiesų ir pamiršimas šv. teologijos dogmų". Kurijos teismas kun. Adomanskui išnešė sprendimą: arba eiti į Kretingos vienuolyną trejiems metams sustiprinimui tikėjimo, išdulkėjusio per 18 metų kunigavimo, arba atsisveikinti su kunigišku stonu. Kunigas Adomauskas pasirinko pastarąjį sprendimą ir iškilmingai buvo išvilktas iš kunigišku rūbų. Kaipo vienas iš Adomausko teisėjų buvo pralotas **Kastantinas Olšauskas**, stovėjęs tuomet pačioj aukštumoj ir galybėj. Kunigas Adomauskas išgirdęs tokį žiaurų Kurijos sprendimą tarė:

„Neteiskitė, idant nebūtumet patys teisti!" — ir metęs kurijos rabinų adresu paniekos žvilgsnį, išsižadėjo kunigystės.

Bet štai 1929 metų vasarą kun. Adomauskas sėdi verandoj, padarytoj ant Kauno s. d. kalėjimo stogo kaliniams džiovininkams ir dairos į judantį miestą, zvimbiančius automobilius, spalvuotas grakščias damas ir svajoja apie ateitį, proletarų valstybę. Pasipina jo vaizduotėj kartais ir audringa praeitis ir dabartinė supelėjusių kruopų kalėjimo sriuba ir kiti menkniekiai.

Grįžtelėjęs į šalį gi, žiūri ant suolo kitoj pusėj

verandos besėdįs pralotas Olšauskas, kaip gyvas, su visu žiedu ant dešinės smalyžio piršto! Kun. Adomauskas prisiartinęs prie Olšausko ištiesė taip pat dešinės smalyžį ir tarė:

„Neteiskite, idant patys nebūtumet teisti"!

Pralotas Olšauskas nuleidęs akis, kaip vilkas, nė žodžio nesakęs, nudyrino nuo verandos.

Daugiau pernai vasarą praloto Olšausko ant Kauno kalėjimo stogo niekas nebematė. Tur būt nemalonu jam buvo sutikti Adomauską. Nors abu jie buvę kunigai, bet dabar tarp jų yra didelis skirtumas: kun. Adomauskas kalinamas kaipo komunistas, kovojąs už „proletarų diktatūrą", tuo tarpu pralotas Olšauskas — už meilužės pasmaugimą! **Uxsora.**

Laiškas iš Varnių.

I.

Žmonės, pabuvoję ilgesnį ar trumpesnį laiką Varnių koncentracijos stovykloj kalbėdavo apie stovyklos administracijos šeimininkavimą, apie žiaurų elgesi su internuotais, apie mušimus ir t. t., bet man tai atrodydavo pasaka, — negi gali būti, manydavau sau, kad žmonės galėtų ant tiek sužvėrėti ir suniekšėti. Dabar galiu patarti tiems, kurie netiki, ateiti čia, pagyventi ir įsitikinti. Aš jau įsitikinau.

Ant rytojaus po atvarpmo manęs į Varnius, kreipiausi pas stovyklos ūkvedį prašydamas, ar jis negalėtų duoti man rūbus, nes mano rūbai buvo labai menki.

— Aš tau duosiu šešias plytas, bet ne rūbus, tu prakeiktas plečkaitininke! — atrėžė ūkvedys Tamošiūnas.

Išgirdęs tokį „malonų" atsakymą, grįžiau be nieko. Draugai patarė del rūbu užsirašyti pas stovyklos komendantą. Sekančią dieną nuėjęs pas komendantą papasakojau jam savo reikalą.

— Tegul tau rūbus duoda Plečkaitis, — atsakė komendantas.

Aš taip ir nesupratau, ar komendantas girtas, ar durnas: liepia kreiptis pas tokį žmogų, kurio aš savo gyvenime nėsu matęs, apie kurį nieko nežinau.

Keletui dienų praslinkus priėjo mano eilė būti kameros dežuru. Iš ryto atpyškėjo viršila Urniežius, atidarė kameros duris ir apsidairęs suriko:

— Švaros nėra! Dežuras eikš čia!

Išėjęs į koridorių radau dar du kitų kamerų dežurus, ir mus visus tris nuvarė į karcerį. Susėdom ant karcerio grindų ir šnekamies, kokio brudo žmonių esama Lietuvoj. Ir kas keisčiausia, kad tas brudas dabar ponauja. Toks viršila Urniežius kitokiose aplinkybėse būtų nevertas paskutinio nusususio šunies, o čia jis yra gaspadorius ir valdovas kelių šimtų žmonių.

Taip bešnekėdami sulaukėm vakaro ir susirietę ant plikų grindų sumigom. Apie kokia gal dvyliktą val. nakties girdžiam, atbraška šautuvais ginkluoti sargybiniai ir atidarius duris pamatėm viršilą Urniežių ir dar tris šautuvus atkišusius kareivius:

— Kelti! — suriko viršila. Šokom nuo grindu ir visi trys sustojom.

— Kas jums pavelijo rūkyti?! Kas tabaka davė?!— pradėjo rėkauti kaip padūkęs Urniežius.

Mes atsakėm. kad jokio tabako neturim ir nerūkėm. Kareiviai atkišo mums panosėn šautuvų vamzdžius, o Urniežius šoko kratyti kišenius ir pašones kumščiuoti, ir vis siūlijo uostyti šautuvą. Pakamantinėjęs mus kokią valandą, Urniežius su kareiviais išsinešdino. Šiuo kartu išlikom nesukruvinti.

II.

Maistas stovykloj blogas, ypač bloga duona ir mėsa. Duonoj gal koks trečdalis smėlio, nes valgant negalima dantų suleisti. Be to, duona sudeginta, atsimeta storos plutos, taip kad ir tos „smėlinės" mažai belieka. Mėsa (daugumoj liekanos: galvos, plaučiai, jaknos, tešmuo) visuomet pasmirdusi. Mėginta buvo duoną grąžinti atgal ir skųstis komendantui, bet komendantas Rudaitis atsakydavo:

— Duona gera, nes kaip duoną, taip ir kitus produktus priima komisija. O jei kam nepatinka, galite važiuoti į Maskvą, arba pas Plečkaitį, ten jūs geriau pavalgysit!

Ne kitokio atsakymo susilaukia ir pasiskundę Telšių komendantui Rusteikai, kuris Varnių stovyklos yra vyriausis mandarinas. Jis, kaipo buvęs komisaras, iš praktikos žino, kad bolševikai geriau maitina.

Paaiškėjo ir kodel duodama bloga duona ir mėsa.

Produktų priėmimo komisija susideda iš paties komendanto Rudaičio, jo padėjėjo ir ūkvedžio, kurie priimdami produktus atsižiūri ne į maitinamųjų sveikatą bet į savo kišenių. O komendantas iš to turi dar ir antrą naudą. Mat, jis laiko kiaules ir karves. Internuotiems įsakyta visas valgio liekanas mesti į tam tikrus indus. Blogo maisto visuomet būna daugiau liekanų. Ir jei komendantas atėjęs randa sąšlavų dėžėj nors vieną duonos plutą, įsako Urniežiui visus kamerų dežurus varyti į karcerį. Nors Urniežius ir be paliepimo sąšlavų dėžes rūpestingai apuostęs „pats" baudžia, bet komendanto paliepimą vykdo su ypatingu uolumu.

Tais pačiais sumetimais ir bulvės duodamos žirnių didumo.

Pakliuvę žmonės tokiose nepaprastai sunkiose sąlygose, dažniausia nežinia už ką, ir pernešdami žiaurius administracijos išsityčiojimus, ne vienas gauna džiovą ypač iš jaunųjų. Kiti vėl, netekę kantrybės, mėgina rašyti skundus del jų be jokio kaltės įrodymo suėmimo ir neteisėto laikymo Varniuose. Tie skundai, žinoma, beveik visada būna „atmesti". Tuomet griebiasi paskutinio ginklo—badavimo.

Tokiais motyvais badavimą paskelbė internuotieji B. Paliavičius, P. Poškus ir Grigaravičius.

Grigaravičius išbadavęs 7 paras ir pagrasytas, kad bus prievarta maitinamas, pradėjo valgyti, bet Paliavičius ir Poškus nusistatė laikytis iki galo. Aštuntoj badavimo paroj, puskarininkas Jurgelevičius atnešė vakarienę ir įsakė Paliavičiui ir Poškui valgyti, priešingai — būsianti pavartota prievarta. Poškus atsikėlęs nuo narų prisiartino prie stalo ir atneštąją sriubą išvertė. Prišokęs puskarininkas Jurgelevičius kirto kumščiu jam per ausį ir Poškus nuvirto po stalu. Buvę koridoriuje kiti internuotieji, pamatę tokį puskar. Jurgelevičiaus pasielgimą, subėgo į kamerą, kad apginti draugą nuo sužvėrėjusio puskarinko. Kilo triukšmas ir susirinko draugai iš kitų kamerų. Pamatęs tai Jurgelevičius išsitraukė revolverį ir pradėjo šaukti:

— Šalin, ba visus iššaudysiu!

Pasipainiojęs tuo pačiu laiku komendantas Rudaitis, paklausė Jurgelevičiaus, kas atsitiko. Jurgelevičius paaiškino komendantui, kad jį esą badaujantieji puolę mušti.

Komendantas matomai patikėjo, kad žmonės išbadavę po aštuonias paras ir vos bepasikeliantys iš lovos gali dar su administracija muštis!

Išeidamas komendantas pasakė, kad reikėsią griebtis priemonių badaujančius suvaldyti.

Kokios tos pono Rudaičio „priemonės" bus dar nežinia. Bet viena aišku, kad Varnių stovyklos administracijos žiaurumai netik nemažėja, kaip tai buvo laukta iš „nuosaikiųjų" „tautos vadų", bet priešingai— „nuosaikieji" budeliai mėgina suimtuosius išmarinti „ramiu būdu", nuolatiniais sustematiškais kankinimais.

A. M.

Ats. Redaktorius ir leidėjas: Stasys Dainauskas. Spaustuvė „ZORZA" Vilniuje.